

BEETS EN DE UTRECHTSCH E WATERLEIDING.

Van bevoegde zijde werd ons de opmerking gemaakt dat Beets' gedicht „Voor de Utrechtsche Waterleiding” van 24 September 1873 niet gemaakt kan zijn bij het tot stand komen van deze nuttige instelling ¹⁾. Een nader onderzoek deed dit ons in bijzonderheden blijken. Immers bestek en voorwaarden werden eerst in 1881 ingediend ²⁾, waarop in April 1883 de in werking stelling der nieuwe leiding feestelijk werd gevierd ³⁾.

Beets heeft in zijn gedicht blijkbaar alleen uiting willen geven aan zijn blijdschap over het vooruitzicht op een waterleiding. Wat gaf hem hiertoe aanleiding?

Een ongeteekend stuk met opschrift „Een lokaal belang” aan het hoofd van het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad van 23 September 1873 geeft ons hierop het antwoord.

Wij lezen daar, dat de naderende cholera de behoefte aan goed drinkwater dubbel deed gevoelen. Wel had het Dagelijksch Bestuur reeds maatregelen genomen tot verbetering van de openbare pompen op Vredenburg en Neude, maar hoe weinig afdoende deze waren, blijkt uit het verslag der cholera-commissie en van de vereeniging tot verbetering van de volksgezondheid. „De bodem van Utrecht”, zoo schrijven de beide commissies, „is een walgelijke verzamelpplaats van vuil, dat sedert eeuwen door de bewoners is voortgebracht. . . . Omdat uit een vervuilde bodem geen zuiver drinkwater te wachten is, stellen de commissiën voor, water van buiten af door eene waterleiding in de stad te voeren en door een pijpennet overal in de woningen te brengen. Dat voordeel heeft reeds Amsterdam en zullen weldra ook Rotterdam en 's Hage genieten. De kosten van aanleg zijn zeker groot. Maar waarvoor kan eene stad eerder sommen besteden dan om den inwoners goed water te bezorgen, en daardoor voor de gezondheid der burgers zorg te dragen?”

Hierop verscheen in het Utrechtsch Dagblad van 25 September 1873, eveneens aan het hoofd, het volgende stukje:

Hulde betuigende aan de wakkere mannen, die het plan hebben gevormd Utrecht van zuiver water te voorzien, voegen wij daarbij gaarne een woord van dank aan den hoog geachten dichter, die Utrecht belangwekkende woorden toeroept: „Voert water aan!” — Dit vers klinkt van mond tot mond, opdat de gave van den goeden God spoedig naar ons kome, in reine en heldere stroomen, en gezondheid voor onze 60.000 medeburgers aanbrengt.

Voor de Utrechtsche Waterleiding.
 Voert water aan, voert water aan,
 In frissche, heldre stroomen,
 Zooals de hooge God het geeft,
 Voor nog de mensch 't bedorven heeft;
 Voert water aan, voert water aan,
 Laat, laat de godsgaaf komen!

Voert water aan, voert water aan,
 Uit zilvren waterwellen!
 Geen drab, waar ziekte en dood uit gist,
 Maar zuivre bron, dit 't bloed verfrist;
 Voert water aan, voert water aan,
 Dat kranken doet herstellen!

Voert water aan, voert water aan,
 Voor armen en voor rijken!
 Voor 's rijken goud, door kunst en kracht
 Den armsten broeder toegebracht;
 Voert water aan, voert water aan,
 Waar liefde en trouw uit blijken!

Een burgerkroon, een liefdekrans,
 Die nimmer moet verflensen,
 Waarin zich doorn noch distel mengt,
 Voor 't hoofd dat deze weldaad brengt,
 En water schenkt, goed water schenkt,
 Aan zestig duizend menschen!

24 Sept.

B.

Intusschen was het nog niet zoo ver. Uit het gedrukte raadsverslag van Donderdag 25 September 1873 blijkt, dat de meerderheid van den raad wantrouwig stond tegenover de waterleiding: „Als we hier vonden goed water, dan is dat beter dan een waterleiding, want het is veel zekerder als men het uit putten kan halen. Dan behoeven we geen waterleiding. . . . Wat krijgen we door een waterleiding? Water uit de Lek en dat is akelig water. Noodig is dat hier goed water komt en niet eenig en alleen een waterleiding. Men moet erkennen dat goed water uit putten veel grooter weldaad is voor de gemeente”.

Zoo bleef dus alles bij het oude. Tot bespottung van dezen toestand verscheen in Mei 1876 „Utrechts waterlied” door Saltando, gedrukt bij G. A. van Hoffen te Utrecht ⁴⁾). Prijs 1 cent. De eerste twee der zeven strofen luiden:

„De slaapmuts af — en eisch terstond
 De reorganisatie
 Van alles dat ge onhoudbaar vondt;
 Om 't even — door privaten-bond
 Of beerput-agitatie.

Voer reuk- en smaakloos water aan,
 Om ons voor goud te drenken;
 En laat dat uit een ferme kraan,
 Van Sterrebosch tot Maliebaan,
 Schiedammermatig schenken.”

Ook toen in 1883 de waterleiding eindelijk een feit was geworden, bleek de tegeningenomenheid nog groot. Veel families wilden de leiding niet in hun huis hebben — uit vrees voor het springen van de buizen bij vorst — en lieten die door den tuin en alleen in de keuken aanleggen. Voor persoonlijk gebruik bleef men de voorkeur geven aan het putwater. Of men wilde zelfs in

het geheel geen waterleiding in huis hebben. Tot deze vreesachtigen behoorde ook . . . Nicolaas Beets: het heeft geduurd tot 1912, eer het door hem bewoond geweest zijnde huis bij de waterleiding werd aangesloten.

C. C. v. d. G.

-
- 1) Zie het vorige nr. van dit blad. Blz. 74.
 2) S. Muller Fz., Supplement Catalogus Bibliotheek Utrecht. Utrecht, 1906, nr. 1747.
 3) Van Overbeek de Meyer, De drinkwaterleiding te Utrecht. Utrecht, 1885. 8°. Blz. 1. Aldaar nr. 1751.
 4) Aldaar nr. 1741 10*.
-

BOEKAANKONDIGINGEN.

Willibrordiana 1939, V. — Behalve tot het verschijnen van een aantal boekwerken, werd de Willibrord-herdenking ook aanleiding tot de publicatie van talrijke tijdschriftartikelen over den geloofsverkondiger. Met de aankondiging der voornaamste daarvan wordt hier thans een begin gemaakt.

Dr. W. Lampen schreef een klein artikel over *St. Willibrord en de Liturgie* in „Ons Liturgisch Tijdschrift”, 24e jaargang 1938—'39, blz. 30—34, waarin hij er op wijst, dat de invoering van de romeinsche liturgie in ons vaderland grootendeels aan St. Willibrord te danken is. Onze kennis daarvan wordt in hoofdzaak verkregen uit het beroemde Kalendarium van den apostel, vroeger eigendom van de abdij Echternach, thans van de Bibliothèque Nationale te Parijs. Want dit handschrift, dat op de utrechtsche tentoonstelling zoo zeer de aandacht heeft getrokken, bevat niet alleen de langzamerhand algemeen bekend geworden marginale aantekening van Willibrord met een persoonlijke inhoud, maar het essentieele ervan bestaat in de optekening van te vieren feesten en te herdenken personen.

Dieper en uitvoeriger intusschen

dan Prof. Lampen ging Dom. A. Beekman, O.S.B. op het handschrift in, toen hij zijn artikel over *De Kalender van den H. Willibrordus* schreef in „Egmondiana”, (Benedictijnsch tijdschrift voor geestelijk leven en geschiedenis), 3e jaargang 1939, blz. 1—11. Vooreerst vernemen wij iets over de lotgevallen van het geschrift. Het werd in het eerste kwart der 17e eeuw in het Karthuizerklooster te Trier ontdekt door den Jezuiet Heribert Rosweyde (geboren Utrechtenaar), den stichter van de beroemde Acta Sanctorum en door hem ter bestudeering meegenomen naar Antwerpen. Later is het naar zijn plaats van oorsprong Echternach teruggekeerd. Met andere schatten werd het door Napoleon als luxemburgsche buit mee naar Parijs gevoerd en, ofschoon het Congres van Weenen van 1815 bepaalde, dat de talrijke handschriften, door den veroveraar overal ontvreemd, moesten worden teruggegeven, bleef het, waarschijnlijk wel omdat het onaanzienlijke Luxemburg op genoemd Congres niet vertegenwoordigd was, te Parijs. Vervolgens legt de schrijver uit, wat men onder een martyrologium (het eerste gedeelte van den band) te verstaan heeft, om daarna